

GURU

TALOUS
EKONOMI

2016

Talouguru 2016
Alkukilpailu 13.1.2016 klo 9–11

1. VÄITTÄMÄT

Pisteytys: Yhteensä max 3 pistettä / 0,5 pistettä per väittämä

Talougurulandia on itsenäinen eurovaltio. Taulukkoon on poimittu lukuja, jotka kuvaavat kehitystä taloudessa vuosina 2014–2015. Vastaa, ovatko esitetyt väittämät oikein vai väärin. Väitteet koskevat muutosta vuodesta 2014 vuoteen 2015.

Taulukko	2014	2015
euron arvo dollareissa	1,3	1,5
OMX Talougurulandia	5000	5500
kerrostalokaksion keskihinta / m ² , euroa	2500	2600
vuoden määräaikaistalletuksen keskikorko, %	1,8	1,9
inflaatio, %	2,0	2,0
keskipalkka / kk, euroa	2000	2100

Väittämät:

Euro devalvoitui suhteessa dollariin.

Amerikkalaiset hyödykkeet tulivat halvemmiksi Talougurulandian kuluttajille.

Asuntosijoituksen nimellistuotto ylitti osakesijoituksen nimellistuoton.

Pankkitilien reaalityttö oli negatiivinen.

Osakkeiden keskimääräinen tuotto oli 5 %.

Palkan reaalin ostovoima parantui.

Vastaukset:

V

O

V

O

V

O

2. KÄSITTEET

Pisteytys: Yhteensä max 6 pistettä / 1 piste per käsite

a) Luottoluokitus

Mallivastaus:

Arvio velallisen eli valtion, kunnan tai yrityksen kyvystä selviytyä taloudellisista velvoitteistaan (ei yksityishenkilöt). Virallinen luottoluokittaja arvioi siis todennäköisyyttä, joka velallisella on joutua maksukyvyttömyystilaan.

Saadakseen täydet 1 pistettä vastaukseksi riittää ”arvio velallisen, ei yksityishenkilön, kyvystä selviytyä taloudellisista velvoitteistaan”.

b) Stagnaatio

Mallivastaus:

Taloudellinen pysähtyneisyys, joka on pitkäaikainen jakso, jolloin taloudellinen kasvu on merkittävästi hidastunut tai pysähtynyt.

Saadakseen täydet 1 pistettä vastaukseksi riittää ”pitkään jatkunut taloudellinen pysähtyneisyys/kasvun hitaus”.

c) BKT

Mallivastaus:

BKT eli bruttokansantuote on kotimaisen tuotannon mitta kansantaloudessa. Koska tuotanto luo talouteen tuotannon arvoa vastaavan tulon, on BKT myös kotimaisen tulonmuodostuksen ja suorituskyvyn mitta.

Saadakseen täydet 1 pistettä vastaukseksi riittää ”BKT on kansantalouden tuotannon mitta”.

d) Viitekorko

Mallivastaus:

Viitekorko on rahalaitoksen velkainstrumenttien hinnoittelussa käytetty julkisesti noteerattu korko, jonka perusteella lainasopimuksen hinta eli korko määritellään. Suomessa yleisesti käytettyjä viitekorkoja ovat suurten eurooppalaisten pankkien yhdessä noteeraamat Euribor-korot ja yksittäisten pankkien noteeraamat Prime-korot.

Saadakseen täydet 1 pistettä vastaukseksi riittää ”viitekorko on julkisesti noteerattu korko, jonka perusteella lainan hinta eli korko määritellään”.

e) Perustulo

Mallivastaus:

Perustulo on sosiaaliturvajärjestelmä, jossa julkinen taho maksaa kaikille kansalaisille säännöllisesti ja ehdoitta määrätyn rahasumman toimeentuloa varten. Se korvaa perinteisen sosiaaliturvan ainakin osittain ja on verotonta tuloa.

Saadakseen täydet 1 pistettä vastaukseksi riittää ”julkinen taho maksaa kaikille kansalaisille säännöllisesti ja vastikkeetta rahasumman toimeentuloa varten”.

f) Liikennevakuutus

Mallivastaus:

Liikennevakuutus on pakollinen kaikille liikenteessä käytettäville moottoriajoneuvoille. Liikennevakuutus korvaa, jos ihmisiä loukkaantuu liikenteessä. Siitä maksetaan myös syyttömän osapuolen omaisuusvahingot, mutta ei liikennevakuutetun ajoneuvon vahinkoja.

Saadakseen täydet 1 pistettä vastaukseksi riittää, että ”liikennevakuutus on pakollinen kaikille liikenteessä käytettäville moottoriajoneuvoille”.

3. LYHYT ESSEE

Pisteytys: Yhteensä max 5 pistettä

Hallitus on esittänyt, että ansiosidonnaisen työttömyysturvan kestoa ja tasoa alennettaisiin. Pohdi mitä merkitystä tällä olisi työvoiman kysynnän ja tarjonnan kannalta.

Mallivastaus ja pisteytys:

Työnantajien työvoimakustannukset (esim. työttömyysvakuutusmaksu) todennäköisesti alenisivat. Kustannusten aleneminen voisi lisätä työvoiman kysyntää, koska uuden työvoiman rekrytoiminen olisi entistä halvempaa. Toisaalta varsinkin yksityisen sektorin rekrytointipäätökset ovat sidoksissa yleiseen markkinatilanteeseen.

2 pistettä

Jos avoimia työpaikkoja syntyisi lisää, se voisi olla lääke myös Suomea vaivaavaan (pitkäaikais)työttömyyteen. Toisaalta juuri nyt näyttää siltä, että avoimien työpaikkojen määrä lisääntyy ja aukiolon kestot pitkittyvät samaan aikaan. Tämä viittaa työmarkkinoiden kohtaanto-ongelmaan

1 piste

Myös työvoiman tarjonnan voisi olettaa lisääntyvän etuuden tason ja keston aletessa. Tämä todennäköisesti alentaisi työvoiman keskimääräistä hintaa, mikä voisi lisätä työnantajien halukkuutta rekrytoida. Työvoiman kysyntä siis kasvaisi. Työmarkkinoiden kohtaanto-ongelma ja muiden sosiaalietuuksien taso voisivat tosin houkuttaa osaa työttömistä jäämään ainakin tilapäisesti työmarkkinoiden ulkopuolelle esimerkiksi aikuisopiskelijoiksi. Työttömyysturvaan puuttumisen vaikutukset työllisyys- ja/tai työttömyysasteeseen voisivat siis olla eri syistä toivottua vähäisemmät.

2 pistettä

(Tämän lyhyen esseen vastausohje on lyhyt, mutta vastaukseksi voidaan hyväksyä muitakin loogisesti perusteltuja, jopa ideologisia näkökulmia).

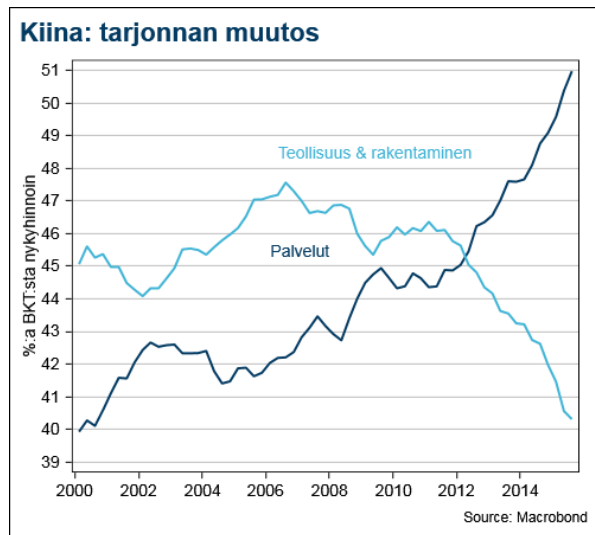
4. PITKÄ ESSEE

Yhteensä max 9 pistettä

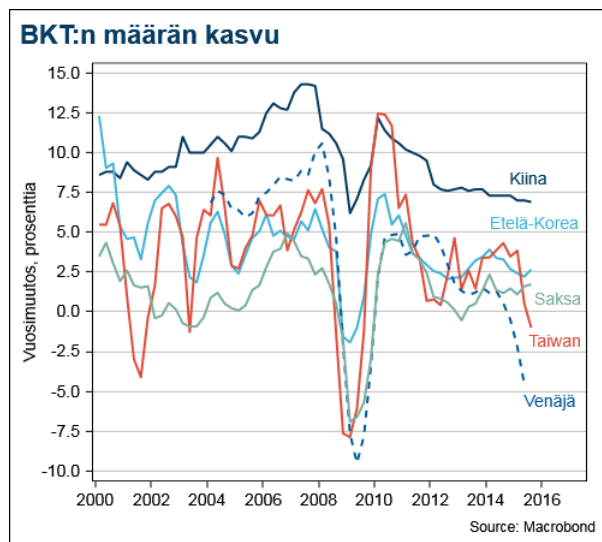
Kiinan talouskasvu on hidastunut vuoden 2010 yli 10 prosentin vauhdista noin 7 prosenttiin vuoden 2015 lopulla. Kiinan talouden tuotantorakenne on myös viime vuosina nopeasti muuttunut.

Pohdi Kiinan roolia globaalissa taloudessa oheisten kuvien avulla.

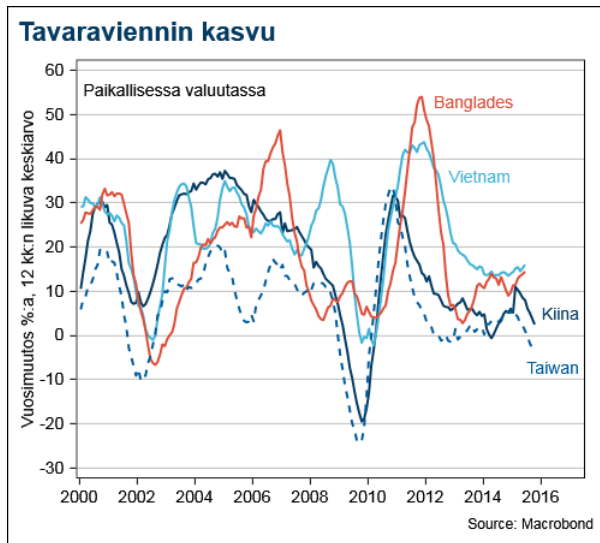
Kuva 1

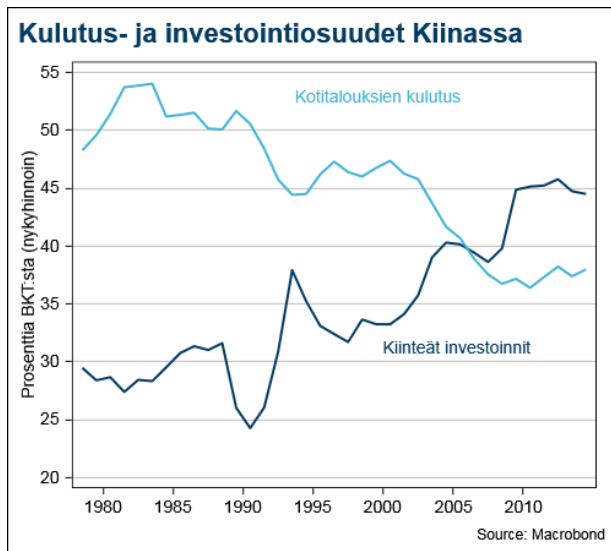
Kuva 2

Kuva 3

Kuva 4

Vastauksen arvosteluohje:

Hyvä vastaaja osaa analysoida kysymyksiä laaja-alaisesti. Pisteitä saa yhden per kuva, kun osaa kertoa yhden mallivastauksessa annetun asian (eli yhteensä 4 pistettä). Tämän lisäksi vastaaja voi saada max 5 pistettä muista vaikutuksista, joita on mallivastauksessa annettu (eli 4 + 5 = maksimi 9 pistettä).

Mallivastaus, jossa pohditaan asiakokonaisuuksia kuvien pohjalta:

Kuva 1: Kiinan talouden rakenteen muutos teollisuuteen ja rakentamiseen painottuvasta taloudesta kohti palveluvaltaisempaa taloutta. Muutoksen syyt.

Kiinan kasvumalli on muuttumassa palveluvaltaisemmaksi, koska Kiinan elintaso (BKT per capita) on noussut eli Kiinan on jo vaurastunut siinä määrin, että kansalaisilla on varaa myös palveluihin. Aikaisempaan teollisuusvetoiseen kasvuvaiheeseen on kuulutus voimakas kaupungistuminen, mikä on ruokkinut rakentamista. Vaurastumisen myötä palveluiden kulutus normaalisti lisääntyy ja ihmisillä on myös varaa parantaa asumisensa laatua. Siksi Kiinassa teollisen rakentamisen ohella myös asuinrakentaminen on kasvanut vahvasti.

Toiseksi Kiinan kustannustaso on vaurastumisen myötä nousut, mikä verottaa Kiinan kilpailukykyä. Kiina ei siten enää ole yhtä houkutteleva uuden teollisen tuotannon sijoittumispaikka kuin ennen. Monen tyyppinen teollisuus on jo kannattamatonta Kiinassa, ja siksi teollisuuden BKT-suhde laskee. Kun teollista kapasiteettia ei enää rakenneta lisää entisessä määrässä, heikentyy myös rakentamisen kasvu ja kaupungistumisen vauhti. Vauraampi ja kasvanut keskiluokka sen sijaan kuluttaa enemmän palveluita.

Kuva 2: Kiinan talouskasvun rakenteen muutos hidastaa Kiinan BKT:n kasvua pysyvästi ja tämä heijastuu myös ympäröivään maailmaan

On normaalia, että kun talous palveluvaltaistuu, talouskasvu hidastuu. Tämä on seurausta siitä, että palveluissa työn tuottavuus on heikompaa kuin teollisuudessa. Palveluissa on vaikeampi korvata ihmistyötä koneilla ja laitteilla kuin teollisuudessa ja koneet ja laitteet mahdollistavat suuremman tuotetun määrän työtuntia tai työntekijää kohden. BKT:n kasvun toinen tärkeä ajuri työvoiman kasvun lisäksi on tuottavuuden kasvu. Näiden molempien kasvu on nyt Kiinassa hidastunut. Työvoiman kasvun hidastumisen tausta on demografiassa, jossa työikäisen väestön määrän kasvua on verottanut yhden lapsen politiikka.

Kun Kiinaan rakennettiin 1990–2000-luvuilla globaalia teollisuuden tuotantokeskittymää, kasvoi Kiinan teollisuus ja rakentaminen voimakkaasti. Samalla kasvoivat ulkomaiset suorat sijoitukset Kiinaan ja tämän myötä koneiden ja laitteiden tuonti Kiinaan kasvoivat nopeasti ulkomaisten yritysten tuodessa uutta teknologiaa kiinalaisiin tehtaisiinsa.

Kiinan uusi palveluvetoisempi kasvu ei vaadi samalla tavoin teollisen kapasiteetin lisäämistä kuin vanha malli, ja uusi malli on siksi investointiastetta (eli investointien suhde kokonaistuotantoon) asteittain laskevaa. Uusi malli on myös vähemmän raaka-aineiden kysyntää kasvattavaa. Kulutus- ja palveluvetoisemmin kasvava Kiina tarvitsee siten eri asioita muualta maailmasta kuin vanha teollisuus- ja investointivetoinen Kiina, ja koska palveluita Kiina tuottaa pitkälti itse, ei Kiinan tuonti muualta maailmasta ei todennäköisesti palaa entiseen. Tämä heikentää kasvuedellytyksiä kaikkien vahvasti Kiinaan sidoksissa olevien viejien osalta. Investointihyödykkeiden valmistukseen fokuoituneille maille ja samalla vahvasti globaalista teollisesta suhdanteesta riippuvaisille maille kuten esimerkiksi Saksalle, Etelä-Korealle, Taiwanille ja Suomelle, mutta myös raaka-ainetuottajille kuten Venäjälle vientinäkömät ovat uudella tavalla haasteelliset, koska Kiinan investointien ja teollisuuden hitaampi kasvu vaikuttaa negatiivisesti investointitavaroiden ja raaka-aineiden tuontiin.

Koska Kiina on ostovoimaan suhteutettuna suuri talous ja suuri markkina länsimaille, on Kiinan kulutus-, ja investointihyödykkeiden sekä raaka-aineiden kysynnän muutoksilla suuri vaikutus globaaliin kauppaan. Esimerkiksi läntisille autonvalmistajille Kiina on viime vuosikymmenen aikana ollut yksi tärkeimmistä automarkkinoista, ja monen raaka-aineen kohdalla Kiina on ollut suurin yksittäinen kuluttaja.

Kuva 3: Kiinan kasvun hidastuminen ja rakennemuutos vaikuttaa voimakkaasti maailmankauppaan

Kiina on vahvasti integroitunut globaaleihin tuotantoketjuihin, ja monet maat ovat tuottaneet valmistuksessa korkeampaa osaamista vaativia välituotteita, joita on käytetty Kiinassa koottavissa lopputuotteissa. Näiden lopputuotteiden ostajat ovat löytyneet joko Kiinan ulkopuolelta länsimaista tai nyttemmin vaurastuneesta Kiinasta. Tällaiset tuotantoketjut ovat nyt muutoksessa, kun Kiina on ryhtynyt valmistamaan itse aikaisemmin tuotuja välituotteita, joita aiemmin tuottivat esimerkiksi Taiwan ja muut kehittyneemmät taloudet. Lisäksi monen aikaisemmin Kiinassa valmistetun matalan arvonlisän tuotteen valmistus on siirtynyt tai siirtymässä pois Kiinasta matalamman kustannustason maihin, koska Kiinan kustannustaso ei

enää tällaisten hyödykkeiden valmistamisessa ole kilpailukykyinen. Tämä selittää sen, miksi esimerkiksi Vietnamin ja Bangladeshin vienti kasvaa vahvasti, vaikka monien muiden Aasian maiden viennin kasvu on hidastunut tuntuvasti tai jopa supistuu. Kiinan vahvan teollisuusvetoisen talouskasvun vuodet ovat olleet edellä mainituista syistä myös maailmankaupassa vahvan kasvun vuosia. Nyt maailmankaupassa nähdään tuntuva hidastuminen Kiinan viennin ja tuonnin kasvun hidastumisen takia.

Kuva 4: Kiina kasvun rakenne muuttuu investointi-intensiivisestä kasvusta kohti kulutusvetoisempaa kasvua. Tällä on omat vaikutuksensa muuhun maailmaan.

Kulutuksen BKT-suhteen nousu kuvastaa Kiinan talouden rakenteen muutosta BKT: n kysyntäpuolen kautta, kun Palveluiden BKT-osuuden muutos tarkasteli muutosta talouden tarjontapuolen kautta (ks. vastaus kuvaan 1).

Kiinan hitaampi kasvu synnyttää sekä välittömiä että epäsuoria vaikutuksia muille talouksille. Suorat vaikutukset toteutuvat Kiinaan viennin ja tuonnin heikentymisen kautta. Epäsuorat vaikutukset seuraavat siitä, että Kiinan hitaampi kasvu hidastaa myös globaalia talouskasvua. Esimerkkejä epäsuorista Kiina-vaikutuksista löytyy myös Euroopasta: kun Saksan investointihyödykkeiden vienti Kiinaan ja muihin kehittyviin talouksiin heikentyy, heikentyy Saksan kokonaisviennin kasvu tältä osin, ellei Saksan vienti läntiseen maailmaan piristy niin tuntuvasti, että se kompensoi kehittyvän maailman negatiiviset vientivaikutukset Saksalle. Tällaista ei juuri nyt ole näköpiirissä. Saksalla ei siten myöskään synny tarvetta investoida teollisen kapasiteettinsa laajentamiseen merkittävässä määrin ja tämän seurauksena Saksa ostaa itse vähemmän investointihyödykkeitä muilta investointitavaroiden valmistajilta, esimerkiksi Suomesta. Vastaavasti jos esimerkiksi saksalaisessa autoteollisuudessa automyynti Kiinaan ja kehittyvään maailmaan heikentyy näiden maiden hitaamman talouskasvun takia, saattaa se synnyttää rationalisointitoimenpiteitä kuten irtisanomisia ennen pitkää, mikä levittää negatiiviset vaikutukset myös Saksan kotimarkkinoille työttömyyden mahdollisen lisääntymisen kautta.

Suomi valmistaa koneita ja laitteita, joita käytetään maailmalla kaivosteollisuudessa. Raaka-ainebuumin hiipumisen takia kaivosteollisuuden investoinnit ovat vähentyneet, mikä on näkynyt vähentymisenä myös suomalaisvalmistajien saamissa kaivosteollisuuden kone- ja laitetilauksissa.